

КОРЫСТИН А.Е. МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПНОСТИ В СФЕРЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрены особенности политики макросоциального предупреждения преступности в сфере экономической деятельности.

KORYSTIN A.E. MACROECONOMIC ASPECTS OF THE PREVENTION OF CRIMINALITY IN SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITIES

Features of a politics macrosocial prevention of criminality in sphere of economic activities are considered.

УДК 338.246.2

О.В. КОСІК

Харківський державний економічний університет

РОЛЬ ОБЛІКУ В ПІДВИЩЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДЕРЖАВИ

Висвітлені роль, цілі, задачі обліку та вплив стану його організації на різних ланках господарювання на рівень економічної безпеки держави; наведені основні складові облікового механізму покращення економічної безпеки України за умов сьогодення.

Інтеграційні тенденції світового господарства, позитивні та негативні наслідки інсеземного інвестування, набуття та втрати за умови приєднання до світової торговельної організації на тлі позитивних, але ще безперечно недостатніх для аргументації повної відкритості внутрішнього ринку зрушень у економіці України надають проблемі економічної безпеки держави особливе місце. Виявлення загроз економічній безпеці та обґрунтування шляхів їх нейтралізації на даному етапі розвитку економіки України та світогосподарських зв'язків в цілому стають загальним методологічним імперативом розвитку вітчизняних економічних досліджень за всіма значимими напрямками, і тому є декілька пояснень.

Визначальна причина актуалізації проблем економічної безпеки держави пов'язана з результатами економічного реформування у перші роки незалежності України. Безпрецедентне руйнування виробничих сил, про що свідчать падіння показників ВВП та матеріального виробництва, деіндустріалізація економіки, загасання інвестиційного та практичне припинення інноваційного процесів, стрімке зниження ефективності виробництва та продуктивності праці, структурна переорієнтація експорту до сировинного спрямування, багатократне зниження реальних доходів населення та різка майнова диференціація суспільства наблизили Україну до грані втрати державної безпеки.

Поряд з цим суперечливі наслідки глобалізації та об'єктивна необхідність входження України до світової господарської системи, усвідомлення важливості пошуку оптимальних шляхів такої інтеграції наділяє наукову розробку проблем забезпечення економічної безпеки держави першорядним значенням.

Результатами досліджень вітчизняних та закордонних науковців стають висновки аналізу обсягів, динаміки та

структури тіньової економіки [1], засоби легалізації бізнесу та боротьби з економічними злочинами, фактори економічної безпеки [2], її основні індикатори та методи розрахунку показників. Це надає змогу визначити основні напрямки державної політики забезпечення економічної безпеки, між тим конкретні механізми поліпшення ситуації не набули достатнього опрацювання.

Завданням даної публікації поставлено висвітлення ролі обліку та впливу стану організації обліку на різних ланках господарювання на рівень безпеки держави, виявлення складових облікового механізму покращення економічної безпеки України за умов сьогодення.

Поняття економічної безпеки є складною багатофакторною категорією, що характеризує спроможність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення країни, протистояння дестабілізуючому впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [3].

Економічна безпека є універсальною категорією, яка відображає ступінь захищеності суб'єктів соціально-економічних відносин усіх рівнів від держави до окремої фізичної особи. На стан економічної безпеки держави впливають динаміка ВВП, напрямки руху капіталу, масштаби тіньового сектору економіки, конкурентоспроможність товарів вітчизняного виробництва на світовому ринку, залежність від іноземних ресурсів (для України – перш за все енергоносіїв) та ринків збуту (наприклад, металургійна промисловість). Втім, державна безпека ґрунтується на економічній безпеці первинної ланки господарювання – підприємства.

Аналізуючи поняття безпеки підприємства, доцільно розмежувати об'єктивний стан безпеки та відчуття безпеки

ки. Якщо перше характеризує реальну наявність чи відсутність загрози успішному досягненню підприємством його цілей, то останнє є упередженою оцінкою рівня ризику, суб'єктивним сприйняттям оточення керівними особами підприємства. Саме відчуття небезпеки є мотивуючим фактором при прийнятті рішень щодо впровадження засобів, спрямованих на підвищення економічної безпеки. Отже реальною необхідністю є максимальне наближення сприйняття безпеки до її об'єктивного рівня, що може бути досягнуто за рахунок володіння повною та правильною інформацією, яка ґрунтується на даних ефективно організованого обліку.

Сукупність заходів, процедур та правил поведінки, що спрямовані на охорону інтересів підприємства відбивається у політиці безпеки, структура якої має чітко відповідати конкретним пріоритетам, профілю діяльності фірми. При плануванні політики безпеки задачею обліку є збір, накопичення, обробка та передача керівникам відповідного рівня інформації щодо вартості об'єктів, які можуть бути втраченими, джерел агресії та рівня можливостей агресора. Під вартістю об'єктів, що підлягають охороні, у даному випадку слід розуміти не лише ринкову вартість фізичних активів, а перш за все альтернативні витрати за умов здійснення фінансово-господарської діяльності у несприятливому оточенні. Наприклад, втрата конкурентних переваг внаслідок витоку інформації; витрати на отримання додаткових дозволів на проведення операцій (ліцензій, квот та ін.) при посиленні державного контролю.

На основі даних обліку встановлюється доцільний рівень охорони засобів та рівень доступу працівників підприємства до охоронюваних об'єктів, приймаються управлінські рішення щодо конкретних механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства, проводиться постійний контроль, удосконалення та адаптація системи до нових загроз та вимог оточення. Для ефективного аналізу економічної безпеки підприємства доцільно виділити основні її складові.

Економічна безпека підприємства визначається його стабільністю, захищеністю діяльності від негативних впливів різних чинників, здатністю швидко пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, фінансовою стійкістю та конкурентоспроможністю. Відповідно, доцільно відокремити підсистеми аналізу, як то: технологічну безпеку підприємства, ресурсну, фінансову, соціальну [4].

Індикаторами технологічної безпеки підприємства є ступінь спрацьованості основних виробничих фондів, рівень завантаження спеціального устаткування, доступ до винаходів та прогресивних нововведень, частка витрат на НДДКР у вартості продукції та середня заробітна платня наукових працівників, темпи введення в дію основних виробничих фондів. Ресурсна безпека характеризується доступністю, якістю необхідних ресурсів та можливістю їх заміщення іншими видами, матеріаломісткістю (перш за все – енергомісткістю), фондо- та трудомісткістю, коефіцієнтом забезпеченості запасів власними джерелами фінансування. Показниками фінансової безпеки є динаміка прибутку та рентабельності, співвідношення позикових та власних коштів, ліквідність та фінансова стійкість під-

приємства. Рівень соціальної безпеки пов'язаний з розмірами середньої та мінімальної зарплати, чисельністю працівників, зарплата яких нижча за прожитковий мінімум, часткою витрат на оплату праці у ціні продукції, витратами сім'ї на харчування, темпами скорочення персоналу, тривалістю робочого тижня та ін.

З огляду на невпинне загострення конкуренції є сенс окремо розглядати збутову підсистему економічної безпеки діяльності підприємства, що визначається часткою ринку та її динамікою, індексом обсягів реалізації, коефіцієнтами конкурентоспроможності, ділової активності; а також доцільно звертати увагу на інформаційну захищеність одиниці бізнесу.

Аналіз цих підсистем дозволяє виявляти незалучені резерви підвищення ефективності функціонування підприємства, розробляти комплекси конкретних заходів, результатом яких стає створення надійної системи економічної безпеки, та ґрунтується на даних обліку: фінансового, управлінського, податкового, статистичного. Таким чином, облікова політика кожного підприємства повинна забезпечувати надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації та організацію обліку на засадах обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, переважання сутності над формою. Недотримання цих об'єктивних вимог призводить до хибних результатів аналізу та зводить нанівець управлінські дії. Отже, вірна організація обліку на підприємстві лежить в основі заходів щодо поліпшення рівня його економічної безпеки.

З іншого боку, організація обліку у відповідності з законодавчими вимогами стає чинником легалізації бізнесу, адже ризик перевірок податковими органами та накладення фінансових санкцій примушує підприємств якщо не повністю використовувати легальні схеми ведення господарських операцій, то хоча б наближуватись до них. Ефективний контроль відповідних державних органів поряд зі зменшенням податкового тиску та прискоренням формальних процедур є дієвою мірою легітимізації економіки.

Базою ефективного державного контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності є досконалий механізм виявлення, вимірювання, реєстрації операцій, накопичення, обробки, зберігання та передачі облікової інформації. Він повинен чітко відповідати напрямку державного контролю, відбивати його специфіку, отже, для його формування потрібно виокремити основні параметри порушень.

Якщо демонструвати його особливості на прикладі державного митного контролю, то до таких параметрів слід віднести: вірогідність кодування (відповідність заявленої і реальної номенклатури товарів); вірогідність обсягу ввозу (відповідність заявленої кількості товарів і їхньої вартості реальному ввозу); характер оформлених документів.

Порушення вірогідності кодування означає, що один товар ввозиться під видом іншого з метою зниження обсягу платежів. Це може відбуватися в рамках однієї товарної групи (наприклад, під видом комплектуючих імпортується готовий товар), але часті випадки, коли товари однієї

групи декларуються під видом іншої товарної групи. Заниження обсягів ввозу проводиться за допомогою двоякого заниження митної вартості: як кількості товарів, що перетнули кордон, так і ціни цих товарів. Порушення з погляду характеру оформлюваних документів можуть бути пов'язані з недостовірним відображенням митної вартості у вантажній митній декларації, нерідко оформлення відбувається без видачі ВМД чи супроводжується видачею ВМД із фіктивними номерами, частина вантажів не оформляється зовсім, тобто надходить контрабандним шляхом.

З огляду на це, механізм обліку операцій суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності органами митного контролю повинен забезпечувати:

- обов'язкове одержання офіційних документів на проведення операції;
- достовірне декларування по номенклатурі, кількості і ціні товарів, що перетинають границю.

Впровадження такого механізму сприятиме підвищенню ефективності державного контролю за зовнішньоторговельними операціями, запобіганню порушень митного законодавства з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, саме на основі повної та достовірної облікової інформації існує можливість розробки та здійснення дійових заходів, спрямованих на підвищення економічної безпеки окремого підприємства та держави в цілому. Актуальними задачами подальших наукових досліджень у цьому напрямку є виявлення особливостей кожної з підсистем аналізу та вдосконалення індикаторів економічної безпеки та механізмів її забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шелудько Н.М. Проблема тіньової економіки в Україні // Фінанси України. –2002. –№ 9.
2. Петренко И.Н. Экономическая безопасность России: денежный фактор. –М.: Изд-во «Маркет ДС», 2002. – 240 с.
3. Понікаров В.Д., Кравченко С.С., Теленик С.С. Роль правоохоронних органів у здійсненні економічного контролю // Економіка. Фінанси. Право. –2004. –№ 3.
4. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства // Фінанси України. –1998. –№ 10.

Надійшла до редакції 13.06.2004

КОСИК О.В. РОЛЬ УЧЕТА В ПОВЫШЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ И ГОСУДАРСТВА

Освещены роль, цели, задачи учета и влияние состояния его организации на разных участках хозяйствования на уровень экономической безопасности государства; приведены основные составляющие учетного механизма улучшения экономической безопасности Украины в современных условиях.

КОСИК О.В. THE ROLE OF THE ACCOUNT IN INCREASE OF ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE AND THE STATE

The purposes, problems, tasks of the account and influence of a condition of its organization on different sites of managing on a level of economic safety of the state are covered a role; the basic improvements of economic safety of Ukraine making the registration mechanism in modern conditions are given.

В.О. ЛУКІН

канд. еком. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

УДК 338.246.2:35.073.515.3

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА”

Аналізуються загальноприйняті та надане авторське, з позицій системного підходу, визначення поняття “економічна безпека”; визначені функції підрозділів економічної безпеки.

Дослідженню проблем економічної безпеки в останні роки приділяється серйозна увага у нашій країні і країнах СНД. В основі підвищеної уваги до цієї проблеми лежать

необхідність перегляду концепції економічної безпеки, яка викликана як внутрішніми для наших країн причинами (прискорений перехід на ринкові відносини і виклика-